

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

ŠKOLNÍ PREVENTIVNÍ STRATEGIE STANDARDSY PRIMÁRNÍ PREVENCE

Zpracovatel: Moravskosleský kraj (odbor školství, mládeže a sportu)
Název projektu: Vytváření pozitivního sociálního prostředí ve školách
Registrační číslo: CZ.1.07/1.2.00/14.0028

OBSAH

1	ŠKOLNÍ PREVENTIVNÍ STRATEGIE	3
1.1	Školní preventivní strategie.....	4
1.2	Minimální preventivní program.....	6
	MINIMÁLNÍ PREVENTIVNÍ PROGRAM ŠKOLY NA ŠKOLNÍ ROK 2010/2011 (VZOR).....	7
2	STANDARDY PRIMÁRNÍ PREVENCE	10
3	DOKUMENTACE ŠKOLNÍHO METODIKA PREVENCE	11

Bc. Tomáš Velička, *metodik prevence PPP, Pedagogicko psychologická poradna Ostrava,
Krajský školský koordinátor Moravskoslezského kraje*

1 ŠKOLNÍ PREVENTIVNÍ STRATEGIE

Motto: Děti se chovají převážně tak, jak jim to my dospělí dovolíme.

Metodický pokyn MŠMT 20 006/2007-51 v Hlavě II. , Článku 3. definoval v roce 2007 poprvé povinnost škol a školských zařízení zpracovávat školní preventivní strategii, jako dlouhodobý program, jenž by měl být součástí školního vzdělávacího programu. Ve své konkrétní podobě byla tato strategie definována takto:

Školní preventivní strategie (školní preventivní program)

- je dlouhodobým preventivním programem pro školy a školská zařízení,
- je součástí školního vzdělávacího programu, který vychází z příslušného rámcového vzdělávacího programu, popř. přílohou dosud platných osnov a učebních plánů,
- vychází z omezených časových, personálních a finančních investic se zaměřením na nejvyšší efektivitu,
- jasně definuje dlouhodobé a krátkodobé cíle,
- je naplánována tak, aby mohla být řádně uskutečňována,
- se přizpůsobuje kulturním, sociálním či politickým okolnostem i struktuře školy či specifické populaci jak v rámci školy, tak v jejím okolí, respektuje rozdíly ve školním prostředí,
- oddaluje, brání nebo snižuje výskyt sociálně patologických jevů,
- zvyšuje schopnost žáků a studentů činit informovaná a zodpovědná rozhodnutí,
- má dlouhotrvající výsledky,
- pojmenovává problémy z oblasti sociálně patologických jevů dle čl. 1, odst. 1 a případné další závislosti, včetně anabolik, dopingů, násilí a násilného chování, intolerance a antisemitismu,
- pomáhá zejména těm jedincům, kteří pocházejí z nejméně ohrožených skupin (minoritám, cizincům, pacientům či dětem) při ochraně jejich lidských práv,
- podporuje zdravý životní styl, tj. harmonickou rovnováhu tělesných a duševních funkcí s pocitem spokojenosti, chuti do života, tělesného i duševního blaha (výchova ke zdraví, osobní a duševní hygiena, výživa a pohybové aktivity),
- poskytuje podněty ke zpracování Minimálního preventivního programu.

V Hlavě I. , Článku I. pak výše zmíněný Metodický pokyn definoval všechny tématické okruhy, kterým by se měly školy a školská zařízení věnovat. Jedná se o tyto témata:

- a) předcházení zejména následujícím rizikovým jevům v chování žáků:
- záškoláctví,
 - šikana, rasismus, xenofobie, vandalismus,
 - kriminalita, delikvence,
 - užívání návykových látek (tabák, alkohol, omamné a psychotropní látky – dále jen „OPL“) a onemocnění HIV/AIDS a dalšími infekčními nemocemi souvisejícími s užíváním návykových látek,
 - závislost na politickém a náboženském extremismu,
 - netolismus (virtuální drogy) a patologické hráčství (gambling)
- b) rozpoznání a zajištění včasné intervence zejména v případech:
- domácího násilí,
 - týrání a zneužívání dětí, včetně komerčního sexuálního zneužívání,
 - ohrožování mravní výchovy mládeže,
 - poruch příjmu potravy (mentální bulimie, mentální anorexie).

Metodické doporučení 21 291/2010-28 pak v Hlavě I., Článku 1 pak upravuje tématické okruhy takto:

- agrese, šikana, kyberšikana, násilí, vandalismus, intolerance, antisemitismus, extremismus, rasismus a xenofobie, homofonie
- záškoláctví,
- závislostní chování, užívání všech návykových látek, netolismus, gambling
- rizikové sporty a rizikové chování v dopravě,
- spektrum poruch příjmu potravy,
- negativní působení sekt,
- sexuální rizikové chování,

1.1 Školní preventivní strategie

Hlavní význam pro školy a školská zařízení to ve svých reálných důsledcích znamenalo, že se musely zamyslet, která témata jsou pro jejich žáky a studenty nejdůležitější, kterým se mají jak intenzivně věnovat, kde klást zásadní důraz. Kde a kdy provádět specifickou prevenci všeobecnou, kdy selektivní či indikovanou.

V praxi to zpravidla znamenalo, že si škola či školské zařízení muselo udělat analýzu rizikovosti jednotlivých faktorů. Nejčastěji školy vyčíslily počet řešených případů za určité období. To dalo základní přehled, zejména v tématech jako je šikana, abúzus drog, záškoláctví. Mnohem méně to však ukázalo na latentní témata jako je netolismus, domácí násilí, ohrožování mravní výchovy a podobně. Proto se ukázalo jako nutné provést nějaké šetření u samotných žáků a studentů, popřípadě u jejich pedagogů.

Preventivní strategie školy na roky 2009 – 2013 (Příklad)

1. Platná legislativa:

- Metodické doporučení k primární prevenci rizikového chování u dětí, žáků a studentů ve školách a školských zařízeních, č.j.: 21 291/2010-28
- Metodický pokyn MŠMT k prevenci a řešení šikanování mezi žáky škol a školských zařízení č. j. 24 246/2008-6
- Metodický pokyn MŠMT k jednotnému postupu při omlouvání nepřítomnosti žáků ve škole a při prevenci a postihu záškoláctví, č.j. 10 194/2002-14
- Vyhláška MŠMT č. 72/2005 Sb., o poskytování poradenských služeb ve školách a školských poradenských zařízeních
- Metodický pokyn MŠMT k výchově proti projevům rasismu, xenofobie a intolerance č. j. 14 423/99-22
- Pravidla pro rodiče a děti k bezpečnějšímu užívání internetu č. j. 11 691/2004-24
- Zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon), ve znění zákonů č. 383/2005 Sb., č. 112/2006 Sb., č. 158/2006 Sb., č. 161/2006 Sb.,

2. Charakteristika školy:

- typ školy / ZŠ, SŠ, speciální, ... /
- velikost školy
- zaměření školy / sportovní, jazyková, ... /
- lokalita / sídlištní, vesnická, ... /
- rizikovost

3. Popis aktuálního stavu

- analýza stávajícího stavu / dotazníky RSPCH, ... /
- výčet řešených sociálně patologických jevů v minulých letech

4. Cíl

- reálnost zvolených cílů
- žáci, rodiče, pedagogové
- metody / interaktivní, prožitkové, sebezkušenostní, , .../
- formy / výjezdní, v rámci výuky, besedy, ... /
- supervize pedagogických pracovníků

4.1. okruhy prevence:

- šikana – *adaptační kursy, přednáška pro rodiče, proškolení pedagogů, interaktivní hodiny ve výuce*
- záškoláctví – *důslednost při omlouvání absence, přednáška pro rodiče, proškolení pedagogů*
- rasismus, xenofobie – *pozitivní sociální zkušenost s jinými etniky, proškolení pedagogů*
- vandalismus – *důslednost ve výchovně vzdělávacím procesu školy, besedy s odborníky, interaktivní hodiny ve výuce*
- kriminalita, delikvence - *důslednost ve výchovně vzdělávacím procesu školy, besedy s odborníky, interaktivní hodiny ve výuce*
- drogové závislosti - *přednáška pro rodiče, proškolení pedagogů, besedy s odborníky, interaktivní hodiny ve výuce*
- sex, HIV/AIDS – *besedy s odborníky, interaktivní hodiny ve výuce*
- náboženský extremismus – *besedy s odborníky, interaktivní hodiny ve výuce*
- netolismus – *besedy s odborníky, interaktivní hodiny ve výuce, proškolení pedagogů*
- gambling – *besedy s odborníky, interaktivní hodiny ve výuce, proškolení pedagogů*
- domácí násilí – *proškolení pedagogů*
- týraní a zneužívání dětí – *proškolení pedagogů*
- ohrožování mravní výchovy mládeže – *proškolení pedagogů*
- poruchy příjmu potravy – *besedy s odborníky, interaktivní hodiny ve výuce, proškolení pedagogů*
- rizikové sporty a rizikové, chování v dopravě

5. Personální zajištění prevence

- ŠMP – *metodicky vede a koordinuje prevenci na škole, realizuje preventivní aktivity*
- VP, ŠP, ŠSP – *intenzivně spolupracují na realizaci preventivních aktivit*
- RŠ – *vytváří materiální, personální, časové a další podmínky pro realizaci preventivních aktivit*
- TU - *spolupracují na realizaci preventivních aktivit*
- odborné instituce / Renarkon, PPP, Faust, ... / *spolupracují na realizaci preventivních aktivit*
- volnočasové ,sportovní a kulturní organizace - *spolupracují na volnočasových aktivitách*

5. Financování prevence

- rozpočet školy
- granty a dotace
- příspěvky žáků a rodičů
- sponzorské dary

6. Sociální síť spolupracujících organizací

- PPP
- DÚ
- Městská policie
- Policie ČR
- ÚMOB – OSPOD
- Krizové centrum pro děti a rodinu
- Poradna pro rodinu, manželství a mezilidské vztahy
- Probační a mediační služba
- Linka důvěry
- Reanarkon o.p.s.
- o.s. Faust
- Charita
- Diakonie
- Fond ohrožených dětí
- Bílý kruh bezpečí
- ELIM
- lékaři

7. Hodnocení

V roce 2013 proběhne vyhodnocení ŠPS na roky 2009 – 2013. Bude analyzován výskyt řešených sociálně patologických jevů na škole. Dále bude proveden

1.2 Minimální preventivní program

Metodický pokyn MŠMT 20 006/2007-51 definuje v Hlavě II. Článku 5. Minimální preventivní program. Ten má navazovat na dlouhodobou Školní preventivní strategii. Měl by být vytvářen vždy na konkrétní školní rok. Jeho podoba by pak měla vycházet z těchto principů:

(1) Na tvorbě a realizaci Minimálního preventivního programu se podílejí všichni pedagogičtí pracovníci školy. Koordinace tvorby a kontrola realizace patří ke standardním činnostem školního metodika prevence, při tvorbě a vyhodnocování Minimálního preventivního programu školní metodik prevence dle potřeby spolupracuje s metodikem prevence v PPP.

(2) Škola vždy zpracovává Minimální preventivní program, který podléhá kontrole České školní inspekce. K zahájení nebo rozvinutí prioritních preventivních projektů realizovaných jako součást Minimálního preventivního programu nebo k zabezpečení Minimálního preventivního programu může škola využít dotačního řízení v rámci „Programů na podporu aktivit v oblasti prevence sociálně patologických jevů u dětí a mládeže v působnosti resortu MŠMT na daný rok (zpravidla se jedná o Program I – preventivní programy realizované školami). Uvedený program každoročně vyhlašují příslušné krajské úřady za podmínek stanovených manuálem pro předkladatele projektů vydaným MŠMT.

(3) Rozhodne-li se škola využít konkrétní dotační program dle odstavce 2, potom příslušné informace o programu a jeho podmínkách v daném regionu poskytuje příslušný krajský úřad.

Minimální preventivní program školy lze v zásadě zpracovat dvojím způsobem. První vychází z časové posloupnosti, kdy škola postupně definuje co v rámci prevence udělá v září, co v říjnu, atd. Druhý způsob jde po tématických okruzích. Jaké aktivity škola vyvine směrem k pedagogům, k rodičům, žákům, jak bude spolupracovat s jinými organizacemi, atd. Tento druhý způsob se objevuje výrazně častěji. Zde uvádím možnost, jak může taková verze Minimálního preventivního programu školy vypadat. Tento je zpracovaný na školní rok 2010/2011.

MINIMÁLNÍ PREVENTIVNÍ PROGRAM ŠKOLY NA ŠKOLNÍ ROK 2010/2011 (Vzor)

1. Spolupráce s pedagogickým sborem

1.1. Seznámení ŘŠ s podrobnostmi preventivního programu školy na šk.r.2010/2011

- filozofie a podrobný obsah programu
- finanční a materiální požadavky
- odborná literatura, video
- nástěnka ŠMP, schránka důvěry
- předběžné termíny jednotlivých preventivních aktivit, zodpovědnost za jednotlivé akce
- kompetence

termín: **srpen 2010.**

1.2. Domluva s VP, popř. školním psychologem,...

- zřízení školského poradenského pracoviště / VP, ŠMP, škol. psychol., škol. etoped, ... /
- kompetence
- předávání informací
- konzultace s rodiči a žáky
- vedení spisové agendy, kartotéka problémových žáků

termín: **srpen 2010.**

1.3. Detailní rozpracování preventivních aktivit s pedagogy I. a II. st., kteří konají preventivní aktivity v rámci výuky / ON, RV, Prv, ... /

- písemné vypracování, která témata, v kterém ročníku a v kterém předmětu

termín: **září 2010.**

1.4. Proškolení pedagogických pracovníků, po př. správních zaměstnanců v problematice soc. patol. jevů - diagnostika, řešení, prevence

- drogy / alkohol, cigarety /
- šikana, vztahy v kolektivu
- extremismus, rasismus, sekty
- trestná činnost
- patologické hráčství
- záškoláctví

termín: **v průběhu šk. roku.**

1.5. Detailní vyhodnocení preventivních aktivit s pedagogy I. a II. st., kteří konají preventivní aktivity v rámci výuky / ON, RV, Prv, ... /

- písemné vypracování, která témata a konkrétní techniky, v kterém ročníku a v kterém předmětu

termín: **červen 2011.**

2. Spolupráce s rodiči a veřejností

2.1. Proškolení rodičů v problematice soc. patol. jevů - aktuální situace, diagnostika, řešení, prevence formou besed a přednášek

- drogy / alkohol, cigarety /
- netolismus, kyberšikana
- šikana, vztahy v kolektivu,
- extremismus, rasismus, sekty
- trestná činnost
- patologické hráčství

termín: **v průběhu šk. roku.**

2.2. Konzultace, krizová intervence

- ve spolupráci s VP, TU a ŘŠ poskytovat žákům a jejich rodičům konzultace v problémech soc. patol. projevů chování

termín: **průběžně.**

2.3. Seznámení rodičů s ŠMP

- osobní představení se ŠMP na třídních schůzkách rodičům
- termín konzultačních hodin / kdy mohou konzultovat /
- označení kabinetu ŠMP, telefon / kde mohou konzultovat /
- obsah práce ŠMP / co mohou konzultovat /
- informace o ŠMP zapsat do žákovské knížky
- informace o ŠMP umístit na nástěnku ŠMP a do vestibulu školy

termín: **září 2010.**

2.4. Aktivity pro a s rodiči zlepšení vzájemné komunikace

- Školní ples, Drakiáda, Mikulášská a Vánoční besídka, Školní akademie, táborák, sportovní turnaje, kulturní akce , ...

termín: **v průběhu šk. roku**

2.5. Třídní schůzky

termín: **v průběhu šk. roku**

2.6. Spolupráce s veřejností

- Prezentace výsledků preventivních aktivit školy široké veřejnosti:
- média
- přednášky
- výstavy

termín: **v průběhu školního roku**

3. Aktivity pro žáky specifická a nespécifická prevence

3.1. Specifická prevence

3.1.1. Specifická prevence všeobecná

3.1.1.1. Prevence ve výuce / Strategie prevence soc. patol. jevů ... na obd. 2009 2012 /

I.st. ZŠ / Prv, ... /

- zvyšování sebevědomí žáků, pravidla soužití mezi žáky a učiteli, rozvoj osobnosti, vnímání individuálních odlišností dětí mezi sebou, úcta, sebeúcta, důvěra, komunikativní dovednosti, řešení konfliktů, schopnost klást otázky, vyjádřit svůj názor, umění říci „ ne „ , práce v kolektivu, vzájemná pomoc, pozitivní citové naladění, řešení stresu, životospráva, zdravý životní styl, schopnost vyhledat pomoc

II.st. ZŠ / RV, ON, ... /, **SŠ**

- pravidla soužití ve skupině / šikana /, aktivní naslouchání, pravdivost, důvěryhodnost, tolerance k menšinám a jiným názorům / rasismus, extremismus /, vyrovnání se s neúspěchem, obrana před manipulací, postoje k návykovým látkám / drogy /, právní vědomí, sexuální výchova

termín: **průběžně**

3.1.1.2. Preventivní programy

- FAUST / pro 1. 5. tř. /
- Renarkon / pro 1. 9. tř. /
- peer program / pro 6. tř. /
- adaptační kursy
- ...

termín: **průběžně.**

3.1.1.3. Jednorázové besedy / vždy max. 30 žáků /

- Městská Policie, Policie ČR, PPP, sexuolog, ...

termín: **průběžně.**

3.1.1.4.. Skupinová práce

- výjezdní socializační pobyty
- skupinová terapie / školní psycholog /

termín: **průběžně.**

3.1.2. Specifická prevence selektivní

- zaměřena na část žáků a studentů, u které chceme zamezit vzniku rizikového chování.

termín: **průběžně.**

3.1.3. Specifická prevence indikovaná

- včasná intervence, přímá práce s klientem
- konzultace
- individuální terapie / školní psycholog /
- výchovné komise

termín: **průběžně.**

3.2. Nespecifická prevence

3.2.1. Kroužky

- sportovní, umělecké, jazykové, modelářské, PC, ...

termín: **průběžně.**

3.2.2. Školní klub

termín: **průběžně.**

3.2.3. Jednorázové akce

- sportovní, kulturní, ...

termín: **průběžně.**

3.2.4. Jiné instituce

- Junák, Pionýr, DUHA, ...
- DDM, SVC, ...
- TJ, Sokol, Hasiči, ...

termín: **průběžně.**

4. Spolupráce s jinými institucemi

- PPP
- DÚ SVP
- Městská Policie
- Policie ČR
- ÚMOB soc. kurátoři pro mládež / OSPOD /
- Krizové centrum pro děti a rodinu
- Poradna pro rodinu, manželství a mezilidské vztahy
- Probační a mediační služba ČR
- Linka důvěry
- Renarkon o.p.s.
- o.s.FAUST
- Charita
- Diakonie
- Fond ohrožených dětí
- ELIM
- lékaři / pediatři, psychiatři /
- média / TV, MSD, ... /
- ...

termín: **průběžně.**

2 STANDARDY PRIMÁRNÍ PREVENCE

Metodický pokyn k primární prevenci sociálně patologických jevů u dětí, žáků a studentů ve školách a školských zařízeních č. j.: 20 006/2007-51 v Hlavě I., Článku 2 a Metodické doporučení č. 21 291/23010-28 definuje základní standardy primární prevence takto:

(1) Primární prevence sociálně patologických jevů u žáků – základním principem strategie prevence sociálně patologických jevů u dětí a mládeže ve školství je výchova žáků ke zdravému životnímu stylu, k osvojení pozitivního sociálního chování a zachování integrity osobnosti. Jedná se o oblast zabývající se prevencí v oblastech uvedených v Čl. 1 odst. 2 s cílem zabránit výskytu rizikového chování v daných oblastech, nebo co nejvíce omezit škody působené jejich výskytem mezi žáky

(2) Nespecifická primární prevence – veškeré aktivity podporující zdravý životní styl a osvojování pozitivního sociálního chování prostřednictvím smysluplného využívání a organizace volného času, například zájmové, sportovní a volnočasové aktivity a jiné programy, které vedou k dodržování určitých společenských pravidel, zdravého rozvoje osobnosti, k odpovědnosti za sebe a své jednání.

(3) Specifická primární prevence – aktivity a programy, které jsou zaměřeny specificky na předcházení a omezování výskytu jednotlivých forem rizikového chování žáků. Jedná se o:

- a) všeobecnou prevenci, která je zaměřena na širší populaci, aniž by byl dříve zjišťován rozsah problému nebo rizika,
- b) selektivní prevenci, která je zaměřena na žáky, u nichž lze předpokládat zvýšenou hrozbu rizikového chování,
- c) indikovanou prevenci, která je zaměřena na jednotlivce a skupiny, u nichž byl zaznamenán vyšší výskyt rizikových faktorů v oblasti chování, problematických vztahů v rodině, ve škole nebo s vrstevníky.

(4) Efektivní primární prevence – kontinuální a komplexní programy, interaktivní programy, především programy pomáhající čelit žákům sociálnímu tlaku, zaměřené na zkvalitnění komunikace, nenásilné zvládání konfliktů, odmítání návykových látek, zvyšování zdravého sebevědomí, zvládání úzkosti a stresu apod.

(5) Neúčinná primární prevence:

- a) zastrašování, citové apely, pouhé předávání informací, samostatně realizované jednorázové akce, potlačování diskuse,
- b) hromadné aktivity nebo promítání filmu by měly být pouze doplňkem, na který by měl vždy navazovat rozhovor v malých skupinkách.

3 DOKUMENTACE ŠKOLNÍHO METODIKA PREVENCE

Vyhláška 72/2005, zejména pak její příloha č.3., Zákon 561/2004 Sb., (tzv. školský zákon), Metodický pokyn ministra školství, mládeže a tělovýchovy k prevenci a řešení šikanování mezi žáky škol a školských zařízení č. j. 24 246/2008-6 a Metodický pokyn k primární prevenci sociálně patologických jevů u dětí, žáků a studentů ve školách a školských zařízeních č. j.: 20 006/2007-51 2 a Metodické doporučení č. 21 291/23010-28 definují, jakou dokumentaci má školní metodik prevence vést.

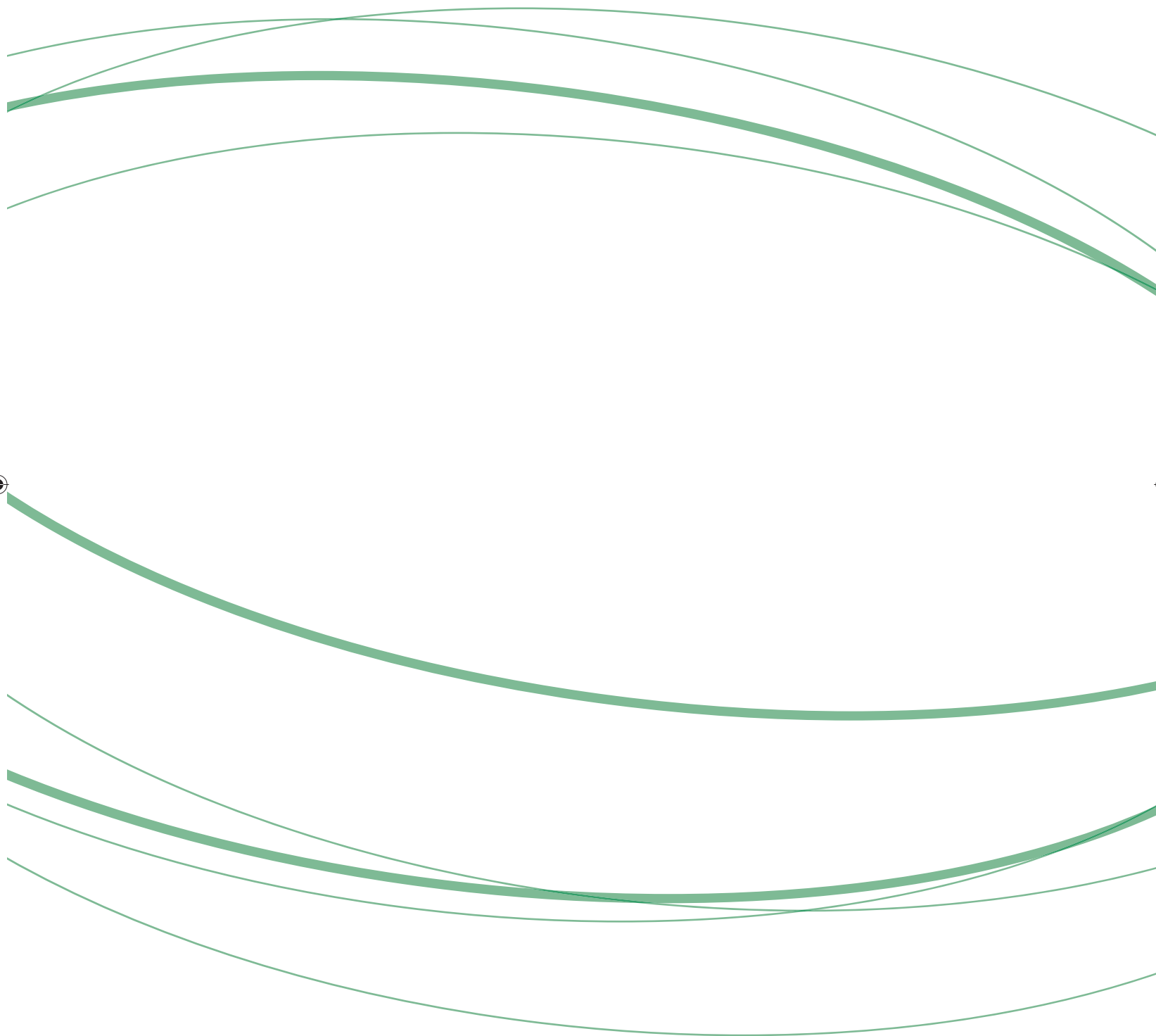
Základní dokumenty jsou Školní preventivní strategie školy, zpracovaná na několik let a obsahující Program proti šikanování a Minimální preventivní program školy zpracovávaný na každý konkrétní školní rok. Tyto dokumenty byli detailně popsány již v předcházejících kapitolách. Tyto dva dokumenty jsou naprosto klíčové a každá škola je musí mít řádně zpracované. Je dobré, aby oba tyto dokumenty byly konzultovány s okresním metodikem prevence PPP.

Mezi další povinou dokumentaci ŠMP patří:

- Deník školního metodika prevence – povinná součást dokumentace ŠMP, obsahuje veškerou činnost ŠMP (aktivity s dětmi, akce; zapsat kdy, co a pro koho se konalo).
- Zápisy řešení aktuálních problémů z oblasti prevence – zapsat nálezy OPL, šetření ohledně šikany, jednotlivá jednání se žáky, rodiči, apod.
- Přípravy na metodická vedení učitelů – jednou z činností ŠMP je metodické vedení učitelů, je vhodné si jako doklad o naplňování uchovat přípravy na tato jednání.
- Zápisy jednání týmu prevence sociálně patologických jevů – pokud tým existuje (velmi výhodné, aby ŠMP nebyl na preventivní práci sám), je dobré mít podloženou činnost týmu a zápisy z jednání týmu v průběhu roku (3x – 4x dle potřeby).
- Evidence akcí s preventivní tematikou, vzdělávání a kontaktů – ŠMP eviduje kontakty důležité pro prevenci SPJ, další akce, projekty atd., případně DVPP v oblasti prevence (toto však obvykle eviduje ředitel školy).
- Ankety a výsledky různých šetření – ŠMP musí archivovat výsledky svých různých šetření a anket.

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Tento projekt je financován z prostředků Evropského sociálního fondu prostřednictvím Operačního programu Vzdělávání pro konkurenceschopnost a ze státního rozpočtu ČR

